

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A vezető tisztségviselők felelőssége a Csődtörvény¹ alapján

- felelősség: a felszámoló szemével

II. rész

Szerző:

Dr. Turcsán Tamara

2020. június 22.

¹ A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. tv (továbbiakban: Cstv.)

Tanulmányom I. részében számba vettem a vezető tisztségviselők felelősségének szabályozását a Ptk-ban, Pp-ben, Ctv-ben és a Cstv-ben, a marasztalási és a megállapítási per szabályait, valamint a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításához kapcsolódó tényállási elemeket.

A II. részt a felelősség alóli mentesülési okokkal folytatom, majd taglalom a felelősség társaság általi érvényesíthetőségének kérdéseit, gyakorlati kérdések válaszait mutatom be a felszámoló szemszögéből. Kitekintek a külföldi jogi megoldásokra és az egységes uniós szabályozás lehetőségére, végül összegzem az I. és a II. rész a vezető tisztségviselők témájából levonható következtetéseket.

III.7. Mentesülési okok

A vezető tisztségviselők felelősségének 2006. évi megjelenésekor a Cstv. szabályai szerint abban az esetben lehetett mentesülni a felelősség alól, ha a vezető tisztségviselő bizonyította, hogy az adott helyzetben tőle elvárható valamennyi intézkedést megtette annak érdekében, hogy csökkenjenek a hitelezők veszteségei.

A későbbi módosítások során ez a rendelkezés megmaradt, így a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után a vezető tisztségviselőnek az ilyen tisztséget betöltő személyektől elvárható valamennyi intézkedést meg kell tennie a hitelezői veszteségek elkerülése, ill. csökkentése érdekében.

A vezető tisztségviselő köteles továbbá minden tőle elvárhatót megtenni az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezésével kapcsolatban is. Ha mindezeket megtette, mentesül a kártérítési felelősség alól. A Cstv. 2017. július 1-től hatályos szabályai szerint a vezető tisztségviselő abban az esetben is mentesül a felelősség alól, ha bizonyítani tudja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után nem vállalt indokolatlan üzleti kockázatot az adós pénzügyi helyzetéhez képest.

A mentesülési okok vizsgálata során az eset összes körülményére figyelemmel kell lenni. A bírói gyakorlat szerint a több ok is megalapozhatja a vezető tisztségviselő felelősség alóli mentesülését. Csak példálózva:

- több személy együttes ügyvitele esetén ő a vagyon csökkenését okozó döntés ellen volt, ellene szavazott vagy
- az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szervének döntése hiúsíthatta meg a hitelezői követelések kielégítését.

Amennyiben a vezető tisztségviselő a legfőbb szerv döntésére hivatkozik, akkor vizsgálni kell, hogy ő milyen módon járt el a legfőbb szerv döntésének előkészítése kapcsán, ill. volt-e ráhatása a tagok szavazatának formálására. Ugyanakkor általában nem elégséges kimentési okként, ha a vezető tisztségviselő arra hivatkozik, hogy nem rendelkezett a tisztsége ellátásához szükséges ismeretekkel és készségekkel, ezt ugyanis előre, a tisztség ellátásának elvállalása előtt lehetett volna eredménnyel mérlegelnie.

Az sem mentesíti a vezető tisztségviselőt a felelősségre vonás alól, ha a tisztsége névleges betöltésére hivatkozik. Azáltal ugyanis, hogy a cégnyilvántartásba vezető tisztségviselőként bejegyzik, jóhiszemű harmadik fél joggal feltételezi, hogy az adós társaságot ő képviseli és az ügyvezetési feladatok ellátásáért ő felel.

IV. A FELELŐSSÉG TÁRSASÁG ÁLTALI ÉRVÉNYESÍTHETŐSÉGE

A már áttekintett törvények alapján összegezhető, hogy a vezető tisztségviselő feladata a gazdasági társaság ügyvezetése és képviselete, továbbá a hitelezők érdekeit is szem előtt kell tartania.

Ebből is látszik, hogy az ügyvezető felelőssége két irányban áll fenn. Egyrészt a társaság felé, melynek érdekeit - szerződéses jogviszony keretein belül - érvényesíteni és képviselni köteles, másrészt a hitelezők felé, akiknek - bár már nem elsődlegességgként - érdekeit szintén figyelembe

kell vennie.

Az ügyvezető a társaság irányában fennálló felelősségének érvényesítésére kizárólag maga a gazdasági társaság jogosult. Ugyanakkor a felelősség peres úton történő érvényesítése nem kötelező, a társaság más szankciót is foganatosíthat, ill. ettől teljesen el is tekinthet. Az elévülési idő 5 év.

Itt fontos kitérni a Gt. 30. § (5) bekezdésében szabályozott felmentvény intézményére. A korábbi szabályozástól eltérően a legfőbb szerv már anélkül is határozhat a kibocsátásáról, hogy a létesítő okiratban erről bármilyen rendelkezés szerepelne. A felmentvény gyakorlatilag a gazdasági társaság által a vezető tisztségviselő részére kiállított igazolás arról, hogy az a megelőző üzleti évben törvényesen, a társaság érdekeinek megfelelően járt el.

Ez garantálja, hogy a tisztségviselővel szemben az abban az időszakban tanúsított magatartásának alapulvételével eljárás nem indítható. A társaság saját hatáskörében a felmentvényt visszavonni nem tudja, csupán bíróság előtt támadható meg abban az esetben, ha a társaság bizonyítani tudja, hogy a felmentvény megadásának alapjául szolgáló tények, vagy adatok valótlanok, hiányosak voltak. Ennek bebizonyosodása esetén a bíróság hatályon kívül helyezheti a felmentvényt.

Kiállítása évente történhet, de a Ptk. 3:117. §-a ezt már a két beszámoló közötti időben is lehetővé teszi, amennyiben a vezető tisztségviselő megbízása ekkor szűnik meg.

V. MIÉRT FORDUL ELŐ VISZONYLAG RITKÁN A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK TÉNYLEGES FELELŐSSÉGRE VONÁSA?²

Ennek több oka is lehet.

A 2010-es évek elején az újonnan indult felszámolási eljárások száma a 20.000-es darabszámot is elérte, vagy meghaladta Magyarországon. Ez a szám folyamatosan csökkent, most az évtized végére, talán 5.000 db-ot sem fogja meghaladni az egy adott évben indult felszámolások száma. Tehát a

² A fejezetben a Felszámolók Országos Egyesülete (FOE) elnöksége által rendelkezésre bocsátott adatok, interjú részletek kerültek feldolgozásra

felszámolások száma folyamatosan csökken így arányosan a 100 ügyre számított perhányados is csökken - csökkennie kell - változatlan szabályozási környezet mellett. Azaz a felelősség megállapítási és marasztalási perek is csökkenő számot fognak mutatni.

A hitelezők, a vezető tisztségviselői felelősségre vonás törvényi lehetősége kapcsán óriási várakozással voltak, hogy most röviden, gyorsan áttörhető lesz a korlátolt felelősség nyújtotta védelem, ami mögé bújhattak éveken, évtizedeken át a csalárd ügyvezetők a legkedveltebb cégformában, a korlátolt felelősségű társaságban. A 2006. évtől született ítéletek, ill. azok végrehajthatósága nagyon kedvezőtlen fogadtatásra talált üzleti körökben.

A kettős perszerkezetet (marasztalási - megállapítási per) érthetetlennek, feleslegesen időt húzóknak és felettébb nehézkesnek találták. Ne felejtjük el, hogy a kezdeti szabályozásban a megállapítási per is csak a felszámolási eljárások jogerős befejezését követően lehetett megindítani.

FOE interjúalanyom elmondásából ismertetek egy eléggé tipikusnak mondható példát, amely szemlélteti, hogy milyen sok lehetősége volt egy ügyvezetőnek a saját magánvagyonára kimentésére: Képzeljünk el egy ügyvezetőt, akinek a cége fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe kerül. Vélhetően az ügyvezető az első, aki ezt észleli. Ebben a helyzetben, nem várva, de megsejtve esetleg a későbbi személyes felelősségre vonást elkezd a saját vagyonát különféle szerződésekkel szisztematikusan csökkenteni, lényegében elkezd a vagyonát kimenteni.

De ekkor még esetleg csak fizetési felszólítások vannak a cég ellen, melyeket a cég ekkor még kezel(get). Újabb fizetési határidőket kér a hitelezőitől, részteljesítéseket eszközöl, egyéb ígéreteket tesz, azaz időt nyer.

Amikor a helyzet kezd kezelhetetlenné válni, megérkezik egy felszámolási kérelem a céghez (a bíróságtól). A kezdeti szabályozás szerint ezt ekkor még lehetett vitatni. A felszámoló bíró lényegében egy gazdasági nemperes eljárás keretében elkezdte feltárni a tényállást, hogy valójában fennáll-e ez a követelés, vagy nem?

Ekkor még komoly lehetőségek voltak az ügyvezetők kezében egy esetleges felszámolás elkerülésére.

Nyilván a végtelenségig nem húzható az sem, tehát előbb utóbb, ha a cég nem fizet, a felszámolási eljárást el fogják indítani.

Ne felejtjük, ez idő alatt a vezető tisztségviselő folyamatosan menti ki a vagyonát, rejti el a vagyonelemeket és a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése óta már lehet, hogy fél év is eltelt.

A bíróság megállapítja a fizetéseképtelenséget, elrendeli a felszámolást és kijelöli a felszámolót. (Ez csak a korábbi szabályozás szerint volt így.)

De ez csak az elsőfokú bíróság, az illetékes törvényszék elsőfokú végzése, mely fellebbezhető végzés. Ügyvezetőnk ezt természetesen megfellebbezi, ezzel nyert újabb fél évet, azzal már 1 évnél tart és a felszámolási eljárás még csak most indult el jogerősen.

A felszámolási eljárás eltarthatott 1-2 évig. Ha a volt ügyvezető sok tisztázatlan ügyet hagyott hátra, akár ingatlanoknál, amit nem lehetett rövid időn belül elintézni vagy hiányos iratanyagot hagyott hátra, a felszámoló nagyon nehéz helyzetbe került akár az ingatlanok helyzetének rendezésénél, akár a követelésbehajtásoknál, akár a munkaviszonyban lévő dolgozók helyzetének a rendezésénél.

A megállapítási per kezdetéhez szükség volt megvárni az adós cég felszámolásának jogerős befejezését, amikor - a példa szerinti - ügyvezetőnk már 2-3 évnél járt, azaz ennyi ideje tüntette el a vagyonát folyamatosan.

A megállapítási per jogerős befejezését követően lehetett elindítani a marasztalási pert. Ezekből a számokból jól látszik, hogy példánk képzeletbeli ügyvezetőjének kb. 4-5 éve volt láthatatlanná tenni a vagyonát.

Az ilyen esetekben a megállapítási és marasztalási pernyertes hitelező, az - adós volt ügyvezetőjét magas összegben marasztaló - ítélet végrehajtása során szembesült azzal, hogy az ügyvezető teljesen vagyontalan.

Az az igazság, hogy az ügyvezetői felelősségre vonások száma alapvetően megyei megoszlások szerint változik. Ennek pedig alapvetően az oka, hogy a legtöbb mögöttes felelősségre vonási pert minden megyében az állami adóhivatal - APEH, később NAV - indította.

A megyei adóhivatalok aktivitása pedig alapvetően a megyei igazgatóság vezetőjétől, esetleg a vezető jogász hozzáállásától függ. Ha egy megyében aktív az adóhatóság, sok ilyen per indul, ha passzív, akkor nyilvánvalóan kevés vagy semennyi. Ezért fordulhat elő, hogy egyes megyékben akár egy évben indul egy tucat, vagy még több per, míg más megyékben gyakorlatilag évekig nulla az indult perek száma.

Itt felmerül egy érdekes kérdés. A NAV minden perindítás előtt - élve hatósági jogosítványaival - lényegében levizsgálja az ügyvezetőt. Az adóhatóságnál rendelkezésre állnak az adóbevallásoktól kezdve gépjármű nyilvántartás, ill. az ingatlan-nyilvántartás adatai.

Itt látható módon az adóhatóság hitelezői és hatósági jogosítványai összekeverednek. Mert miért is van lehetősége hitelezőként olyan adatokhoz hozzájutnia, ami a többi hitelező számára nem áll rendelkezésre?

Ez nyilvánvalóan nem deklaráltan vállalt feladata a NAV-nak, hanem olyan háttérinformációk, lehetőségek, amikkel a perhatékonyág érdekében élhet és él is.

A gyakorlatban, amely vizsgálatoknak az a végeredménye, hogy az adós volt ügyvezetője semmiféle regisztrált vagyontárggyal nem rendelkezik (repülő, hajó, ingatlan, autó, cég üzletrész, bankszámla), azokban az esetekben a NAV meg sem indítja ezeket az eljárásokat.

Ezeket a pereket alaposan elő kell készíteni, komoly keresetlevelet írni, a perben az adóhatóságot hatékonyan képviselni. Minél nagyobb összegről van szó, annál valószínűbb, hogy az ellenfél oldalán is felkészült ügyvédek ülnek. Tehát ezeket a pereket nagy számban megindítani csak az az adóhivatal tudja, amely komoly, hatékony és ilyen perekben tapasztalt nagyszámú alkalmazottal rendelkezik.

Azért látható, hogy ezeknek a kifejezetten bizonytalan eredményességű pereknek nagy a kockázata és még nagyobb a költsége. Az anyagi és a humán erőforrásokat is bele kell raknia a hitelezőnek, legalább is meg kell előlegeznie.

Megnyert per esetén is nagyon kétséges az adóson akár a perköltségeket is behajtani. Érthető, hogy ezeket a költségeket kevesen előlegezik meg.

VI. GYAKORLATI KÉRDÉSEK A VÉLEMÉNY ALAPJÁN

A Vélemény több gyakorlati kérdést is felvet, ill. a gyakorlat szempontjából némileg más megvilágításban mutatja be a vezető tisztségviselők felelősségét.

VI.1. Az árnyékügyvezető kérdése³

Régóta foglalkoztatja a jogalkotót az a kérdés, hogy mit lehet kezdeni azokkal az ügyvezetőkkel, tulajdonosokkal, akik tevékenyen részt vettek a cégek tönkretételében, de felelősségre vonásuk tényleges cégbejegyzés nélkül nagy nehézségekbe ütközik, vagy még gyakrabban teljesen ellehetetlenül.

A felelősségre vonási szabályok szigorodása előtt, ami pusztán néhány évet jelent, bevett napi gyakorlat volt a felszámolás közelébe került cégeknél a teljes „menedzsment váltás”. Ez gyakorlatban annyit jelentett, hogy ha a tulajdonos megérezte, hogy a cég jó eséllyel menthetetlen, akkor a cég üzletrészeit, ill. ügyvezetését „ráírták” egy külföldi állampolgárságú személyre.

A ráírták kifejezés használata nem véletlen és nem hanyagságból került a szövegbe. Interjúalanyom így fogalmazta meg azt a jogi aktust, helyzetet, amikor gyakorlatilag teljesen értéktelen üzletrészeket valaki a „nevére vesz”, ill. egy reménytelen pénzügyi helyzetű cégben elvállalja az ügyvezetői teendőket.

Ezekben az esetekben ugyanis nem az üzletrészt vásárló fizetett, hanem az eladó a vevőnek. Utóbbit

³ A FOE tagjaival készített személyes interjúk során szerzett információk feldolgozása alapján készült tartalom

az ügyvezetés elvállalására az azonnali, egy összegben nyújtott jelentős ellenszolgáltatás motiválta.

Ezek az ügyvezetők azonban az esetek döntő többségében semmiféle érdemleges ügyvezetői feladatot nem láttak el, semmiféle problémát nem oldottak meg a cégben. Kezdetben éppen elég volt, mármint, hogy lekerült az ügyvezetés a tényleges ügyvezető nevére. Ezen új ügyvezetők (árnyékügyvezetők) állampolgársága földrajzi megoszlás szerint változott.

Dél-Magyarországon kedveltek voltak az egykori Jugoszlávia területéről érkező ügyvezetők, elsősorban Szerbiából. Abban az országban nemrég még háború dúlt, rengeteg szegény ember élt ott akkoriban, főleg vidéken, nem volt nehéz olyan embereket találni, akik néhány száz EURO fejében szinte bármit elvállaltak. Egy ügyvezetés mögött álló nehézkes, lassú, esetlegesen bekövetkező marasztaló ítélet sem különösebben rázta meg őket, hiszen ezek az ítéletek jellemzően soha nem kerültek végrehajtásra a Szerbiában élő volt ügyvezetőn. Az ítéletek egzisztenciájukat, életüket szinte egyáltalán nem befolyásolták.

Kelet-Magyarországon a szerbiaihoz hasonló megfontolásból és motivációból elsősorban Romániából érkeztek az árnyékügyvezetők. Bár közülük többen már kettős állampolgársággal rendelkeztek és lakóhelyük is volt Magyarországon.

Az északi, észak-kelet magyarországi cégekben elsősorban Ukrajnából érkeztek a magyar ügyvezetők „megmentői”. Sokszor olyan mennyiségben és olyan szervezeten, hogy egyszerre akár 20-30 embert is hoztak be buszokkal, őket a tapasztalat szerint már időpontra várták ügyvédek, akik a társasági szerződés módosításaihoz szükséges papírokat előkészítették, akár üzletrész adásvételre, akár ügyvezető váltásra volt igény.

E három területnek voltak közös pontjai.

Földrajzi közelség

Az árnyékügyvezető a társasági szerződés aláírása után hazamehetett, dolga nem volt több, a cég tényleges vezetését a korábbi ügyvezető vitte tovább. Azokban az esetekben pedig, mikor a feladatában senki sem helyettesíthette, (tanúkihallgatáson hatóságok előtt stb.), könnyen

mozgósítható volt a közeli lakóhelyéről.

Nyelvismeret

Ezek a külföldi ügyvezetők nagyrészt a történelmi Magyarország területéről származtak és többségükben magyar anyanyelvűek voltak, vagy idegen nyelvként tanulták a magyar nyelvet, de kifogástalanul értették és beszélték. Jellemzően kedvelt volt, ha az árnyékügyvezető nem magyar, vagy nem magyar hangzású névvel szerepel, hanem kifejezetten szerb, román, vagy ukrán hangzásúval.

Csekély költség

A nehéz sorsú, sok esetben a hazájukban is deklasszáldott emberek csekély összegekért is nagyon sokat tudtak „segíteni” a cégek tényleges ügyvezetőin. Interjúalanyom szerint ezek a döntések - ha lehet ilyet mondani - nagyon jó ár-érték arányú döntésnek minősültek.

Tudatlanság

Ezzel nem tudatlannak vagy butának kívánom őket titulálni, bár a magyar ügyvezetőkhez és ahhoz a tisztséghez képest, aminek ellátását vállalták, kétségkívül többnyire aluledukáltak voltak. A tudatlanság alatt itt elsősorban azt értem, hogy ezek az emberek szinte soha, semmit nem tudtak azon cégek működéséről, tartozásairól, körülményeiről, amiknek az ügyvezetését elvállalták.

A nagy tartozásokat felhalmozott társaságok nevében eljárók azonban nem a környékről választottak. Ott az volt a cél, hogy az ügyvezető senki számára, soha többet ne legyen elérhető. Ezek persze azok az ügyek voltak, ahol a nagy felhalmozott köztartozások mellett óriási mennyiségű szállítói tartozás is volt, ill. ezek mellett az ügy jelentős sajtónyilvánosságra is számot tarthatott.

Ezen árnyékügyvezetők általában két irányból érkeztek. Távoli egzotikus országokból pl. Mongóliából, Kínából, vagy bizonytalan nemzetközi státuszú, lehetőleg háborús övezetből.

Távoli egzotikus országból érkező ügyvezetők felelősségre vonását sok felszámoló megpróbálta, minimális sikerrel. Nagyon sok ország van még mindig a világon, ahova egy darab tértivevényes levél szabályszerű kézbesítése és a tértivevény visszaérkezése 1 évet (!) vesz igénybe.

Interjúalanyom számolt be arról a konkrét esetről is, amikor egy felszámoló egy mongol cégvezető felelősségét próbálta megállapítani, mely teljesen eredménytelen maradt.

Előforduló esetként számolt be arról is, amikor Kínából hoznak egy embert, repülőjegyét oda-vissza fizetve, aki eljön néhány napra Magyarországra, a szükséges papírokat aláírja, a bankszámlát megnyitja, bankkártyát megigényli, átveszi (ahol személyes jelenléte nélkülözhetetlen). A bankból kifelé jövet már elveszik a bankkártyáját, az internetbank hozzáférését, őt magát, ill. a munkáját kifizetik, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren felültetik a Kínába tartó gépre és soha többet senki nem látja őt. Sem a hivatalok, sem a hatóságok, sem az újságírók. A cég pedig valakik irányítása alatt működik tovább.

Tapasztalatból beszélt, amikor elmondta, hogy szívesen hoznak ügyvezetőt Ukrajna vagy Oroszország háborús övezeteiből is. Itt elsősorban kelet-ukrajnai területek, pl. Donyeck, Luhanszk város, ill. a Krím-félszigetről érkezettek a legkeresettebbek. Ezeken a területeken kevéssé foglalkoznak egy levél szabályszerű kézbesítésével, nem beszélve egy esetleges ítélet végrehajtásáról.

Mégis a magyar árnyékügyvezetők voltak/vannak a legtöbben, bár ahogy a jogszabályok egyre komolyabban veszik az ügyvezetéssel járó felelősséget, úgy egyre nehezebb találni olyan magyar állampolgárt, aki ennek anyagi, ill. egyéb (eltiltási) következményeit viselné, valamint már olyan összegekbe kerülne, hogy jó eséllyel nem érné meg neki.

Magyar árnyékügyvezető választása azért is kockázatosabb, mert egy előre kifizetett összeg akár évekkel később bekövetkezett felelősségre vonásoknál már az árnyékügyvezető számára ködbe vész és esetleg újabb anyagi igényekkel áll elő, vagy egyszerűen a tényleges vezető ellen fordul.

Összességében megállapíthatjuk, hogy az árnyék ügyvezetés megállapítása bírósági eljárás keretében nem egyszerű feladat. Komoly előkészítést és felkészültséget igényel a költséges pereskedés a felperestől.

VI.2. Az ügyek országrészek szerinti megoszlása

A joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta az ügyek országrészek szerinti megoszlását is. Rögzítették a tényhelyzetet, ami megmutatta, hogy az egyes megyékben indult felszámolási eljárások számához viszonyítottnak, az ország keleti régióiban felülreprezentáltak a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatban indult perek.

Ennek okát keresve megemlítették az országrész gazdasági helyzetét, bár kérdésként fennmaradt, hogy pontosan a gazdasági helyzetnek milyen hatása lehet a perindítások számára.

Utaltak még a hitelezők nagyobb keresetindítási aktivitására, de az részletezésre nem került.

Azt gondolom, hogy egyik érv sem lehet lényegi valós indok. Vélhetően a joggyakorlat-elemző csoport arra gondolt, hogy a keleti országrészben azért gyakoribb a perindítás, mert fejletlenebb a régió, vagy a gazdasági teljesítménye szerényebb a Nyugat-Magyarországinál, de álláspontom szerint ez nem lehet általános indok. A perindítás ugyanis mindenképpen jelentős költségekkel jár.

Azt gondolom, hogy a perindítás egyszerű személyi körülményekre vezethető vissza, azaz amelyik megyében az adóhatóságnak lehetőséget lát a perek vitelére, ott gyakoribb a perindítás. Ahol nem, ott kevesebb, vagy egyáltalán nincs.

VI.3. A felszámolók által indított megállapítási perek problémái⁴

A Cstv. értelmében a felszámoló az adós nevében jár el, ami azt jelenti, hogy a kereset eredményessége esetén az adós pernyertes, eredménytelensége esetén pervesztes lesz.

Ezek a pusztán jogi tények, de vajon mi az oka annak, hogy a felszámolók még az átlagosnál is kevesebb pert indítanak a volt ügyvezetők felelősségre vonásával kapcsolatban?

Azt gondolom, hogy ebben az előbbi mondatban benne van a válasz is. A felszámolónak a felszámolási

⁴ A FOE tagjaival készített személyes interjúk során szerzett információk feldolgozása alapján készült tartalom

eljárás során kellene megindítani a pert. A felszámolási eljárásban a felszámolót sokszor igen komoly presszió éri a hitelezők részéről azért, hogy indítsa meg a volt ügyvezetők felelősségre vonása érdekében a pert.

Ennek az általános indoka röviden az szokott lenni, hogy a felszámoló tudja a legtöbbet az ügyről, az ügyvezetőről, nála vannak a dokumentumok, a könyvelési anyag és tulajdonképpen a per megindítása sem kerül semmibe a felszámolónak.

Ezen optimális helyzet fennállta azonban - interjúalanyom szerint - rendkívül ritka.

Néhány tényt osztott meg a tapasztalataiból. Ma a frissen indult felszámolási eljárások közel 50%-ában nincs ügyvezető és nincs semmiféle irat. Ez bővebben azt jelenti, hogy a felszámolóbiztos az eljárás indulásakor, bár elküldi az ügyvezetőnek a felszólító levelet, leveleket, kéri a bíróságtól az ügyvezető - akár - többszöri bírságolását is, de az ügyvezetővel nem tudja felvenni a kapcsolatot.

A felszámolóknak sokszor fogalmazódik meg elvárás azzal kapcsolatban, hogy a helyzetet hogyan lehetne megoldani, de itt megint tisztázni kell egy sokszor kevésbé ismert félreértést. Az, hogy az ügyvezető nem jelenik meg, ill. nem ad át semmiféle iratanyagot, az nem bűncselekmény.

Az ügyvezetők jó része már a felszámolási eljárás előtt a bíróságtól sem vesz át semmiféle levelet, a felszámolótól meg még annyira sem. A polgári jog korábban ehhez kézbesítési vélelem formájában adott segítséget, most kézbesítési fikció révén, és ezekhez különböző joghatásokat is fűzött (kézbesítettnek tekintendő) de a büntetőjogban ez kevés. Mindaddig, amíg az ügyvezető nem vesz át semmilyen iratot, alappal hivatkozhat arra, hogy Ő nem tudott a felszámolási eljárásról.

A csődbüntettnek pedig nincs gondatlan alakzata, ezt a bűncselekményt csak szándékosan⁵ lehet elkövetni, ami mindaddig nem állapítható meg, amíg kétséget kizáróan nem bizonyítható, hogy az ügyvezető tudott a felszámolási eljárásról.

Még ha az ügyvezető át is veszi a végzéseket a bíróságtól, ill. a felszólító leveleket a felszámolótól,

⁵ Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 404. §

akkor sem biztos, hogy bármilyen iratanyagot át fog adni. Ilyenkor általában a legkülönbözőbb indokokkal próbálja kimenteni magát.

Leggyakoribb hivatkozások:

- Az iratanyagot ellopták. A felkészültebbje ilyenkor feljelentést tesz, kihívja a rendőrséget, átadja az iratjegyzéket, (mert azt nem lopták el) ragaszkodik hozzá, hogy a rendőrségi jegyzőkönyvben szerepeljen az összes tétel az iratjegyzékről, amit aztán lehet lobogtatni a felszámolónak, hogy szívesen átadnék mindent, de ellopták - a felszámoló tehetetlen.
- Az iratanyag megsemmisült (elázott, elégett stb.). Ilyen esetben, ha kellően dokumentálva van akár rendőrség, akár biztosítótársaság által - a felszámoló tehetetlen.
- Az iratokat nem adja ki a könyvelőm/ügyvédem/volt alkalmazottam. Ilyenkor a felszámoló végeláthatatlan levelezésbe, telefonálgatásba és végeredményben pereskedésre kényszerül az iratanyag megszerzése érdekében, de a végeredmény legtöbbször szinte semmi iratanyag. Ha valamit szerez, az sem rendezett, teljesen eshetőleges, alig használható.

Már a felszámolások kezdetén többfajta helyzet állhat elő.

A felszámoló sok esetben nem találkozik az ügyvezetővel. Ilyenkor szinte borítékolható, hogy iratanyagot sem fog kapni.

Iratanyag és ügyvezető hiányában pedig a felszámoló már az eljárás elején nagy hátránnyal indul. Úgy a követelésbehajtások terén, mint az esetlegesen csalárd ügyvezető ellen. Kérdéseket ugyanis alapvetően iratokból lehet feltenni. Ellenőrizetlen, nem kellően dokumentált ötleteket nagy számban osztanak meg a hitelezők, de azokat mindig fenntartásokkal kezeli a felszámoló, hiszen azokkal egy perben, túl sok mindent nem lehet kezdeni.

Egy másik esetben a felszámoló találkozik az ügyvezetővel, de iratanyagot nem kap. Megjelenik az ügyvezető, de iratanyagot nem hoz magával. Ilyenkor egyet tehet a felszámoló, hogy a vagyonnal

próbálja meg elszámoltatni, mert ezt elvileg persze iratok nélkül is meg kell tennie.

Végül a felszámolónak abban az esetben sincs túl sok lehetősége, ha az ügyvezető minden különösebb indoklás nélkül egyszerűen nem ad le iratokat. Megkísérelheti a felszámolást elrendelő bíróságtól az ügyvezető bírságolását kérni, de az iratanyagot ez sem pótolja. Ritkán, de előfordul, hogy az ügyvezető semmiféle indokot nem mond. Általában arra hivatkozik, hogy nem ért a könyveléshez, nem tudja az iratokat összeszedni.

Büntetőjogi szempontból ilyenkor sem lehet mit kezdeni egy ügyvezetővel. Néhány évvel ezelőtt az volt a felszámolói gyakorlat, hogy nagy mennyiségű feljelentést tettek, de sajnos azzal sem tudtak átütő eredményt elérni. A nyomozásokat általában rendre megszüntették. A nyomozást megszüntető határozat ellen jogorvoslatnak, panasznak van helye, de a felszámoló ezt nem tehette meg, mert nem ő volt az ügy sértettje. A nyomozásokat azzal a visszatérő indokolással szüntették meg, hogy önmagában az, hogy az ügyvezető nem ad le tevékenység záró mérleget, még nem jelenti azt, hogy a mérleget nem készítette el.

A jogalkotó pedig a leadás hiányát nem, csak az elkészítés hiányát pönalizálta⁶ a számvitel rendje elleni bűncselekményként. A felszámoló pedig azt nyilvánvalóan soha nem tudta bizonyítani, hogy a mérleg nem készült el, csak azt, hogy neki nem adták át. Mindezek alapján elgondolkodtató ennek a szabályozásnak az életszerűsége. Mennyi a valószínűsége annak, hogy az ügyvezető elkészíti a mérleget, de nem adja le.

Ritkán ugyan, de előfordul az a helyzet is, amikor a felszámolónál megjelenik az ügyvezető és szépen összerakott anyagot tesz az asztalra. Ezekben az ügyekben a felszámoló elkezd számba venni, értékesíteni a vagyont, behajtani a követeléseket és teljesíteni a többi felszámolói kötelezettséget.

Ahhoz, hogy az ügyvezető felelősségét megállapító pert indítson, a felszámolónak ennél sokkal többre lenne szüksége. De miért is adná át az ügyvezető a saját felelősségét bizonyító okiratokat? Milyen okból gyűjti valaki saját maga ellen a bizonyítékokat és adja át olyan embernek, akinek

⁶ Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2007. évi XXVII. törvény 17. §

feljelentési kötelezettsége van, ill. felelősség megállapítási pert indíthat az ügyvezető ellen?

Mindezekből jól látszik, hogy a felszámoló az esetek döntő többségében nincs abban a helyzetben, hogy az ügyvezető felelősségének megállapítását kérje a bíróságtól. Igazából többnyire véletlenszerűen kerül ilyen helyzetekbe. Általában úgy, hogy az ügyvezető véletlenül/tudatlanul ad oda olyan iratokat, amivel saját maga felelősségét bizonyítja. Esetleg akkor, ha a hitelezők, akikkel az ügyvezető esetleg évek, vagy évtizedek óta együtt dolgozik, átadnak olyan bizonyítékokat, amiket a felszámoló később fel tud használni.

A feljelentéssel kapcsolatban érdemes megemlíteni a Btk. 404/A. §-át, mely szerint: Az a felszámoló, aki a felszámolási eljárás során hitelt érdemlő tudomást szerez a számvitel rendjének megsértése⁷ vagy csődbűncselekmény⁸ elkövetéséről, és erről a hatóságnak, mihamarabb nem tesz jelentést, vétség miatt 1 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Interjúalanyom elmondása szerint ez a büntető rendelkezés a bevezetésekor nagy port vert fel felszámolói körökben, hogy tudniillik, akkor ők most már felelősségre vonhatóak lesznek akkor is, ha nem jelentenek fel valakit, ill. lényegében mindenkit? A felszámolók jó része ezt a szakaszt úgy értelmezte, hogy ezentúl mindenkit, aki nem tökéletes iratanyagot ad le a felszámolónak, azt következetesen fel kell jelenteni. Ebből születtek azok a nehezen érthető és védhető anomáliák, hogy ugyan a feljelentés megtételekor már tudta a felszámoló, hogy az eljárás megszüntetésre kerül, mégis minden alkalommal elmondta, hogy nem azért tesz feljelentést, mert azt várja, hogy a nyomozóhatóság bármit is felderít, hanem azért, hogy őt ne vonhassa senki felelősségre a feljelentés elmulasztása miatt.

Tételezzük fel, hogy a felszámoló abban a helyzetben van, hogy megkapott mindenféle iratanyagot, még olyat is, amiből világosan kitűnik, hogy a volt ügyvezető a vagyont, vagy annak egy részét kimentette.

Ilyenkor kellene egy megállapítási pert indítani. Itt merül fel egy másik alapvető kérdés, hogy a

⁷ Btk. 403. §

⁸ Btk. 404. §

pereskedést ki finanszírozza?

Ebben erősen megoszlanak a vélemények. A joggyakorlat-elemző csoport bíró tagjai azon a véleményen voltak, hogy a felszámolónak kötelessége ezeket a pereket megindítani, hiszen ezek nem ügyvédkényszeres perek, ergo nincs költségük sem.

Felszámolói oldalról azonban a helyzet ennél árnyaltabb. Ezeket a pereket elő kell készíteni. Az előkészítés már szakembert igényel, aki lehet pl. egy ügyvéd. Az ügyvéd összeszedi, rendszerezi a felelősség megállapítását alátámasztó iratokat, felállítja a tényállást, megírja a keresetlevelet. A per tárgyalására el kell mennie, és a felszámoló jogi érdekeit megfelelően képviselnie.

Már az eddig felsoroltak több napot vesznek igénybe, főleg, ha egy debreceni, szegedi, vagy pécsi tárgyalási helyszínnel számolunk, ahova egy tárgyalásra elutazni pl. Budapestről, minden esetben egy munkanapot vesz igénybe.

Tévedés, hogy ezek a perek nem ügyvédkényszeresek. De jure lehet, de de facto biztosan nem. Ezeket a pereket nem lehet szaksegítség nélkül előkészíttetni és a tárgyalásra sem lehet elküldeni az asszisztenst.

Költségben nem túlzásba esve és valamennyi költséget a perre allokálva is - több napnyi ügyvédi munkadíj, iratanyagok átnézése, rendszerezése, könyvelő, könyvvizsgáló igénybevétele, utazási költségek a tárgyalás(ok)ra, készkiadások stb. - a felszámolónak legalább 100-200 ezer forint összegű költséggel kell számolnia.

Fontos tudni, hogy ezek a költségek esetlegesen - ha részben is, de - elszámolhatók lennének felszámolási költségként, azonban az adós cégben többnyire nincs erre fedezet. Ilyen esetben perindításkor a felszámolónak kell(ene) ezeket előlegezni. Számolnia kell azzal is, ha nem nyeri meg a pert, akkor a teljes költséget viselheti.

Álláspontom szerint elsősorban ezekkel az okokkal magyarázható, hogy a felszámolók miért is nem akarnak ilyen pereket indítani.

VII. KITEKINTÉS A KÜLFÖLDI JOGI MEGOLDÁSOKRA ÉS AZ EGYSÉGES UNIÓS SZABÁLYOZÁS LEHETŐSÉGE

A német jogrendszerben főszabály szerint a Kft-k vezető tisztségviselőinek nem áll fenn a felelősségük a hitelezőkkel szemben. Ez alóli kivételként említhető az a szituáció, mikor a hitelező úgy köt szerződést a gazdasági társasággal, hogy bizalmát a vezető tisztségviselőbe veti.⁹ Ilyen esetekben a szerződés a vezetőt is köti.¹⁰

Német részvénytársaságok esetében az igazgatósági tagoknak mögöttes felelősségük áll fenn, így velük szemben eljárás csak akkor indítható, ha azt már a gazdasági társaság ellen sikeres lezárás nélkül megindították.

A magyar szabályozáshoz legközelebb álló szituáció, mikor a vezető a tőle jogosan elvárt gondossági követelményeknek nem tesz eleget, ilyen esetekben vele szemben a jog közvetlen fellépés lehetőségét biztosítja.

A francia jogban a vezető tisztségviselők minden olyan magatartásukkal okozott kárért felelnek, melyet e jogkörükben fejtettek ki, mind a társaság, mind harmadik személyek vonatkozásában. A joggyakorlat ezzel ellentétesen azt tartja, hogy ezeket a károkat társaság által okozottaknak kell tekinteni. Ebből következik, hogy a Code de Commerce vonatkozó rendelkezései súlytalanná válnak, hiszen a vezetők majdnem mindig mentesülnek a felelősségre vonás alól.¹¹

A francia jogszabályok már differenciálnak kontraktuális és deliktuális felelősség között. Ezek érvényesítésére különböző keresetfajtákat rendszeresítettek, melyek a gyakorlatban többször találkoznak.

Az angol jog több esetben kifejezetten lehetőséget biztosít a vezető tisztségviselő felelősségének

⁹ BGB 311. § (3) bek.

¹⁰ Götz Hueck - Christine Windbichler, Gesellschaftsrecht, Verlag C.H. Beck, München 2003. 489.

¹¹ Cseh Tamás: A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges felelőssége? Polgári Jogi Kodifikáció, 2008. No. 5-6, 34.

megállapítására a teljesség igénye nélkül pár példával szolgálva:

- a vezető olyan felhatalmazás meglétének hamis látszatát kelti, ami alapján jogosult lenne a társaság nevében bizonyos szerződések megkötésére;
- be nem jegyzett gazdasági társaság nevében vállalt kötelezettség teljesítéséért;
- ha a vezető nyújtja a többletbiztosítékot, amit harmadik személy igényelt (gazdasági társaság által vállalt kötelezettség teljesítésével kapcsolatban).¹²

Az USA jogában szintén az tekinthető főszabálynak, hogy a vezető tisztségviselő nem tartozik felelősséggel a társaság által megkötött ügyletekért abban az esetben, ha ő jogkörén belül jár el.

Az ez alóli kivételeknek három fő esete van:

- a vezető kifejezetten garanciát vállal a társaság teljesítéséért, és cserébe ellenszolgáltatásban vagy ennek ígéretében részesül;
- a vezető azt a látszatot kelti harmadik személlyel szemben, hogy saját nevében - és nem a társaságéban - jár el. Ennek az esetnek két altípusa létezik. Első esetben a vezető egyáltalán nem tájékoztatja a harmadik személyt képviselői minőségéről. Másik esetben utalást tesz rá;
- bizonyos esetekben a társaság felelőssége mellett a vezetőé is megállapítható. Pl. az adómegfizetési kötelezettség elmaradása esetén.¹³

Kérdés, hogy van-e szükség a fizetéseképtelenségi jog uniós szintű szabályozására. A tagállami vonatkozó jogi szabályozások igen eltérőek, ami bizonytalanságot okozhat a gyakorlatban.

Ilyen eltérés pl. a tagállamok ugyanazon jogellenes magatartásra vonatkozó szabályozása. A szabályozás egyik ága a „wrongful trading” stratégiával dolgozik - a magyar jogi szabályozás is ide tartozik, - amely alapján a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beálltával a vezető tisztségviselő kötelezettségei megváltoznak. Ebben a jogi struktúrában van lehetőség a volt tisztségviselők felelősségének megállapítására is. A kétlépcsős jogérvényesítési rendszert a II.3.2.1. „Megállapítási

¹² Mohai Máté: A vezető tisztségviselők felelősségének lehulló lepléről, Gondolatok a Ptk. 6:541. §-ának értelmezéséhez, In: MJ 2015/9., 509. o.

¹³ Hanno Merkt: US-amerikanisches Gesellschaftsrecht, Verlag Recht und Wirtschaft, Heidelberg 1991. 318-319.o.

per”, II.3.2.2. „Mulasztási per” pontok alatt már ismertettem, így erre itt külön nem térek ki.

A német rendszer viszont „duty to file” elmélet mentén mozog, mely szerint a vezető abban az esetben, ha a gazdasági társaság fizetéseképtelenné válik vagy túladósodik, köteles haladéktalanul, de legkésőbb 3 héten belül kérelmet előterjeszteni a fizetéseképtelenségi eljárás iránt. Az ennek elmulasztásából következő károkért ő felel.

Ebből vezethető le az a probléma is, hogy mikor a társaság érdekeltségi központja megváltozik, elképzelhető, hogy az egyik jogi struktúrát követő ország joga alól egy a másikat követőnek hatálya alá kerül, hiszen a főeljárás fizetéseképtelenségi joga az alapja a vezető tisztségviselő felelőssége megállapításának. Ebben az esetben beszélhetünk jogbizonytalanságról, hiszen az eljárás megindulásakor a vezető nem tudhatja biztosan, hogy mely tagállam joga szerint tesznek kísérletet a felelősségének megállapítására. Muzsalyi Róbert ebben a kérdéskörben kiemeli, hogy a társaság érdekeltségi központjának áthelyezésére a vezetőnek általában nincs ráhatása.¹⁴

Unión belül ez a jogterület nem áll kohéziós kényszer alatt. Elegendő lenne ugyanis a tagállamoknak útmutatást adni és minimális eljárási szabályokat alkotni, melyek mentén az elinduló tagállami szabályozás a jogbiztonságot jobban szolgálná. Egyelőre, bár a tagállamok törekednek jogi szabályozásaik közelítésére, a vonatkozó joganyag meglehetősen heterogén képet mutat.

VIII. ÖSSZEGZÉS

Összességében elmondható, hogy a vezető tisztségviselők felelősségre vonásának kérdése nemcsak érdekes, hanem aktuális téma is.

A szabályozás mostanra hosszú fejlődési folyamaton ment keresztül. Kezdetben a vezető felelősségét megalapozó magatartások köre a mai hatályos jog szerintihez képest meglehetősen szűk volt, a jelenlegi szabályozás egyre több esetben teszi lehetővé a korlátolt felelősség áttörését és a mögöttes felelősség megállapítását.

¹⁴ Muzsalyi Róbert A vezető tisztségviselők felelőssége fizetéseképtelenség esetén: az uniós szintű szabályozás szükségességéről, Tanulmány In: Polgári Jog Lap - Polgári Jog 2017/5. 1-12. o.

A jogalkotó egyre részletesebben nyilatkozik az eljárási szabályokról, a kimentési okokról.

Fontos, hogy már az árnyékvezető is felelősségre vonható.

Mindenképp biztató, hogy a területre egyre nagyobb figyelem irányul, és a jogalkotó keresi a megfelelő jogi megoldásokat a gyakorlat problémás kérdéseire. Jól látszik ez pl. a megállapítási és marasztali per perindítási feltételeinek változásán, a vagyoni biztosíték intézményének bevezetésén, vagy a perindításra nyitva álló jogvesztő határidő hosszának módosításain.

A szabályozás további szigorítása szükségességéről jelenleg is viták folynak. A szakág jövőjéről összetett, többirányú egyeztetéseket tartanak, keresve az utat a mindenki számára leghatékonyabb szabályozás irányába.

IX. IRODALOM JEGYZÉK - az I. és a II. részhez

Források:

- A tanulmány alapját Turcsán Tamara „A vezető tisztségviselők felelőssége a Csódtörvény alapján” című szakdolgozata képezte
- Cseh Tamás: A vezető tisztségviselő és a társaság egyetemleges felelőssége? Polgári Jogi Kodifikáció, 2008., No. 5-6, 34.
- Götz Hueck - Christine Windbichler, Gesellschaftsrecht, Verlag C.H. Beck, München 2003.
- Hanno Merkt: US-amerikanisches Gesellschaftsrecht, Verlag Recht und Wirtschaft, Heidelberg 1991.
- Nochta Tibor: A vezető tisztségviselők magánjogi felelősségének mércéjéről és irányairól az új Ptk. alapján. In: Gazdaság és Jog, 2013., 21. évf. 6. szám, 3-8. p.
- Kúria Polgári Kollégiuma „A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított Joggyakorlat-elemző Csoport összefoglaló véleménye (Vélemény), 2016.,
2016.El.II.JGY.G.2.https://kuriabiroseg.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemenye_6.pdf (2020. június 9.)
- Szunyogh Zsófia: A vagyoni biztosítékkal kapcsolatos kérdések, Vélemény
- Felszámolók Országos Egyesülete (FOE) elnöksége által rendelkezésre bocsátott adatok, interjú részletek, a FOE tagjaival készített személyes interjúk során szerzett információk.

Folyóirat:

- Mohai Máté: A vezető tisztségviselők felelősségének lehulló lepléről, Gondolatok a Ptk. 6:541. §-ának értelmezéséhez, In: Magyar Jog 2015/9.
- Muzsalyi Róbert: A vezető tisztségviselők felelőssége fizetéseképtelenség esetén: az uniós szintű szabályozás szükségességéről, Tanulmány In: Polgári Jog Lap - Polgári Jog 2017/5.
- BH 2001.12.594 (Legf.Bír.Mfv.II.10.661/1999.sz.)

Jogforrás:

- BGB 311 § (3) bek.
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény
- A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény
- A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény
- 2011. évi CXCVII. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény, a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény, továbbá az ezekkel összefüggő egyes törvények módosításáról
- 2017. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény
- 2000. évi C. törvény a számvitelről
- A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2007. évi XXVII. törvény